

Мова – найважливіший засіб спілкування між людьми. Сучасна українська мова є однією з важливих форм організації свідомості народу. Мова виконує в суспільстві комунікативну, ідентифікаційну, емоційну, мислетвірну, номінативну, пізнавальну, об'єднувальну функції. Часто засмічує мову суржик – елементи двох або кількох мов, об'єднаних штучно, без дотримання норм літературної мови. «Користуватися сумішшю з двох мов – це одне з найтривожніших явищ. Говорити такою скаліченою мовою – все одно що грати на розладнаній скрипці. Скалічена мова зводить мислення до примітиву, бо мова – це віконця, через які людина бачить світ. Що ж вона побачить, коли віконця – у кіптяві, засновані павутинням» (В.Сухомлинський).

Удосконалюймо українську мову. Допоможуть це зробити рубрики «Нове в Українському правописі», «Типові помилки у слововживанні», «Наголос – душа слова», «Тавтологічні сполуки», «Літературне слововживання».

«Вчити себе самого – благородна справа»

1. Нове в Українському правописі

- **Варіантні форми родового відмінка**

Іменники на *-ть* після приголосного, а також слова *кров, любов, осінь, сіль, Русь, Білорусь* у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення *-и*:

гідности, незалежности, радості, смерті, честі, хоробрости, крові, любові, осени, соли, Руси, Білоруси.

- **Префікси архі-, анти-, квазі-**

В іменниках та прикметниках уживаємо префікси архі-(понад), анти-(проти), квазі-(псевдо, нібито): *архіважливий, архімільйонер, архіскладний, антиалкогольний, антиаргумент, антиєвропейський, антинауковий, антиядерний, квазіплоский, квазіглобальний, квазіринок, квазістійкість, квазіобертання, квазіпружність, квазістійкість.*

2. Типові помилки у слововживанні

Неправильно	-	правильно
Більша половина	-	більша частина
Благополуччя	-	добробут, щастя
був і залишається	-	був і є
бути на виду	-	бути на видноті
бути на доброму рахунку	-	мати добру репутацію
у двох кроках	-	за два кроки
виручка	-	виторг
в силу обставин	-	через обставини
вести переписку	-	листуватися
виключення з правил	-	виняток із правил
вирішити задачу	-	розв'язати задачу
відігравати значення	-	мати значення
відмінити концерт	-	скасувати концерт
відповідає дійсності	-	насправді так
відстоювати свої інтереси	-	захищати свої інтереси
включати світло	-	вмикати світло
довжиною (шириною) три метра	-	завдовжки(завширишки) три метри
другими словами	-	інакше кажучи
дякуючи обставинам	-	завдяки обставинам
жарити по рецепту	-	смажити за рецептом
жити за чужий рахунок	-	жити чужим коштом
зжиточний чоловік	-	заможний чоловік
зключати угоду	-	укладати угоду
зключний	-	завершальний, підсумковий
замовити кілька блюд	-	замовити кілька страв
іде підготовка	-	триває підготовка
книжний магазин	-	книжковий магазин, книгарня

крупний шрифт	-	<i>великий шрифт</i>
листати сторінки	-	<i>гортати сторінки</i>
лишній раз	-	<i>зайвий раз</i>
минулорічний	-	<i>торішній</i>
мова йдеться	-	<i>мовиться/ ідеться</i>
напрямок роботи	-	<i>напряв роботи</i>
насущене питання	-	<i>нагальне питання</i>
наші протиріччя	-	<i>наші суперечності</i>
одержати знання	-	<i>здобути знання</i>
підвести підсумки	-	<i>підбити підсумки</i>
приємного апетиту	-	<i>смачного</i>
приймати міри	-	<i>уживати заходів</i>
творчий підйом	-	<i>творче піднесення</i>
халатне відношення	-	<i>недбале ставлення</i>
числитися в списках	-	<i>значитися в списках</i>

3. Наголос – душа слова

Нагадуємо, що наголос (звукове виокремлення в слові одного зі складів завдяки посиленню м'язової напруги) в українській мові *вільний* (наголошеним може бути будь-який склад у слові) і *рухомий* (змінюється при зміні граматичної форми слова). Однак, неправильні наголошення слів псують нашу мову. Недаремно кажуть: «Заговори – і я побачу тебе».

АджЕ, асиметрІя, бОсий, вІголосити, вІпадок, вІтрати, вІрші, вітчІм, громАдський, данІна, дОнька, зрУчний, ідемО. кІдати, кОлія, корІсний, крОїти, кухОнний, листопАд, лОкшина, мАркетинг, мерЕжа, нАчинка, ненАвисть, одноразОвий, ознАка, одинАдцять, підлітковий, пОдруга, порядкОвий, позАторік, прІятель, псевдонІм, рАзом, рІнковий. рОзвідка, скАзаний, сОлодощі, спІна, страшнІй, товпитися, товстІй, чарівнА, черговІй, чорнОслив, чотирнАдцять, фаховІй, фенОмен, флюорогрАфія.

4. *Тавтологічні сполуки*

Тавтологія – повторне позначення вже названого поняття іншим словом. Може вживатися як стилістичний засіб, але в інших випадках уживання тавтології в мовленні є **небажаним**.

<i>Неправильно</i>	<i>Правильно</i>
Бурхливі овації	<i>овації</i>
вільна вакансія	<i>вакансія</i>
внутрішній інтер'єр	<i>інтер'єр</i>
головний лейтмотив	<i>лейтмотив</i>
кілька років тому назад	<i>кілька років тому</i>
моя автобіографія	<i>автобіографія / моя біографія</i>
моя власна думка	<i>моя думка / власна думка</i>
пам'ятні сувеніри	<i>сувеніри</i>
перший дебют	<i>дебют</i>
прейскурант цін	<i>прейскурант</i>
спуститися сходами вниз	<i>спуститися сходами</i>
у вересні місяці	<i>у вересні</i>

5. *Літературне слововживання (пароніми)*

Аргументація/ аргументування

Аргументація – наведення доказів на користь чогось, сукупність аргументів. *Положення підкріплені солідною аргументацією.*

Аргументування – наведення доказів на користь чогось. *Переконливе аргументування.*

Виборний /виборчий

Виборний - що визначається або обирається голосуванням. *Виборна особа, виборна посада.*

Виборчий – пов'язаний із виборами, з місцем, де вони відбуваються, з правовими нормами, які встановлюють порядок їх проведення. *Виборча кампанія, виборчий блок, виборча дільниця, виборче право, виборчий бюлетень.*

Впізнавати / пізнавати

Впізнавати – впізнавати можна те, що вже бачив (знав) коли-небудь.
Впізнавати давніх друзів.

Пізнавати - осягати певні явища дійсності, діставати істинне уявлення про кого-небудь чи що-небудь. *Пізнавати світ.*

Зумовлювати / обумовлювати

Зумовлювати – спричиняти, викликати щось. *Гарна оплата зумовила і якісну роботу.*

Обумовлювати – встановлювати (в угодах, договорах) певні умови, строки, показники. *Обумовили термін оплати.*

Лікарський / лікарняний / лікувальний

Лікарський – той, що стосується лікаря та його діяльності: *обов'язок, халат, досвід, кабінет;* препарат, набір, який стосується ліків.

Лікарняний – той, що стосується лікарні: *заклад, режим*

Лікувальний – пов'язаний з лікуванням: *режим, засіб, центр*

Тепер /зараз / нині /сьогодні

Тепер – виражає теперішній час. Із таким же значенням вживаються слова нині, сьогодні. *Сьогодні (тепер, нині) гарна погода.*

Зараз – характеризує момент розмови, тобто цієї миті, цієї хвилини. *Зараз закінчимо роботу.*

Література

1. Терещенко В.М. Навчально-методичний посібник: *Методика реалізації Українського правопису в новій редакції у закладах середньої освіти/ В.М.Терещенко, А.О.Панченков.* – Харків: Соняшник, 2019

2. *Новий український правопис: коментарі, завдання та вправи.5-11 класи/ упоряд.О.Г.Куцінко.* – Х.:Вид.група «Основа», 2019

3. *100 тем. Українська мова /Т.О.Квартник.* – Х.:АССА, 2015

4. *Хворостяний І.Г. Українська мова: лайфхаки/ - Харків: Вид-во «ранок», 2018*